בעזהשי"ת

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלוקיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושוטריכם כל איש ישראל (כט ט')

ודקדקו המפרשים מה בא לרבות באומרו 'כלכם', והלא מפרט ואומר ראשיכם וגו' כל איש ישראל.

ואפשר לומר על פי מש"כ בספה"ק **ישמח משה** (דרושים ליוהכ"פ אות ג') לפרש מה שיסדו אנשי כנה"ג בתפילת ראש השנה ויוהכ"פ, **עוז בידך וגבורה בימינך ושמך נורא על כל מה שבראת**, בהקדם דברי **היערת דבש** (ח"ב דרוש ה') שהקשה האיך תוקעין שופר בר"ה הלא הוא מעורר הדין, והשיב דהאמת כך הוא דשופר מעורר דינים, וכשתוקעין בשופר מעוררין שופר דלעילא והוא התחלת הדין, אבל הוא טובה גדולה לנו, כי אז מתחיל משפט חזק אף על העליונים, ומלאכים יחפזון וכל שרי מעלה של האומות ירגזון, ואין להם פנאי לקטרג על ישראל, כי טרודים בדינם, ובזה חדל הקטרוג וערער על ישראל, עכ"ד היע"ד.

ובזה פירוש **הישמח משה**, דלפי הנ"ל יוצא דתקיעת שופר הוא עצת הקב"ה לטוב לנו, כי מעוררין משפט ודין על המלאכים והוא נצמח בכח החסד הגדול שרוצה לזכותינו, כדי שלא יעוררו קטרוג על ישראל, והנה 'עוז וגבורה' מורה על דין, וידוע דשמאל היינו דין וימין הוא רחמים, ודרשו חז"ל (פסיקתא זוטרתא פ' בא) דידך הוא יד כהה יד שמאל, וזהו '**עוז בידך**' שמידת הדין הוא ביד שמאל, '**וגבורה בימינך**' כי יש ג"כ גבורה שהוא דין בצד ימין, והוא **ושמך נורא על** 'כל' **מה שבראת**, היינו כשנעשה דין גם על העליונים, וכל זה למה, לזה אמר, **כי לא יזכו בעיניך בדין**, כי בלא"ה אין ישראל יכולין לזכות בדין מחמת קטרוג המלאכים, לכן עושה הקב"ה חסד עם ישראל על ידי שעושה דין עם המלאכים, שיהיו טרודים בעצמם ולא יקטרגו על ישראל, עכ"ד הנחמדים.

ועפי"ז ביאור רביה"ק זצוק"ל **בדברי יואל** (ב' דסוכות אות נז), למה מתחילין שמחת בית השואבה דוקא בליל ב' באשפוזא דיצחק, דלכאורה מידתו פחד יצחק הוא מדת גבורה, אמנם לפי הנ"ל מובן היטב, דרק יצחק אבינו יכול לעורר רחמים על ישראל כי ע"י מדתו מדת הגבורה, הוא מעורר דינא קשיא ודנין גם את המלאכים, ועי"ז נעשה חסד לישראל, כי העליונים טרודים להציל את עצמם ואין להם פנאי לקטרג על ישראל, ולכן יסדו התחלת השמחה דוקא באשפוזא דיצחק, ובזה פי' דברי הפייט (מערבית ליל סוכות), '**רוזנים נוסדו יחד**', רמז על שרי מעלה, שעל ידי שדנין המלאכי מעלה, לכן '**וכל ישראל ישישו בהלל ושמחה**', כי בזה נמשך חסד על ישראל, עכלה"ק.

ובדרך זה עניתי ואמרתי לפרש הכתוב (תהלים פא ד') **תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב**, דמתחיל בלשון 'ישראל' ומסיים בלשון 'יעקב', וי"ל כי שם ישראל רומז גם המלאכים שנאמר (בראשית לב כט) כי שרית עם אלהים ועם אנשים וגו', וזה פירוש הכתוב, '**תקעו בחודש שופר**', כי בשעה שישראל תוקעין בשופר, אע"פ שהוא יום דין, מ"מ '**בכסא ליום חגינו**' במכוסה הוא לנו יום טוב, '**כי חק לישראל הוא**', כיון שיש דין גם על מלאכי מעלה, לכן '**משפט לאלקי יעקב**', נזכה שיצא משפטינו לטוב, כי אינם יכולים לקטרג על ישראל.

ובזה יש לפרש מקראי קודש בפרשתן, **אתם נצבים היום כלכם וגו'**, '**היום**' דא ראש השנה כדאיתא בזוה"ק (בא דף לב:), '**כלכם**' פירוש כי אין דנין רק דרי מטה אלא שדנין גם המלאכי מעלה, וכן מסיים כל איש 'ישראל', רומז ג"כ שדנין את אלהים ואת אנשים כנ"ל, '**לפני ה' אלקיכם**', הוי"ה הוא מדת הרחמים ואלקי"ם הוא מדת הדין, כי בזה שהמלאכים טרודים בדינם ואין יכולין לקטרג על ישראל, בזה מתעוררים רחמים וחסדים על ישראל בדינם, ונזכה שיצא לצדק דינינו לרחמים ולרצון.

❖ ❖ ❖

לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך כורת עמך היום (כט יא)

ויש לפרש בהקדם מה דאיתא בגמרא (ברכות ה' ע"א) אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן וכו', דבר זה מתורתך תלמדנו, **קל וחומר משן ועין**, מה שן ועין אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות, יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה, והיינו דרבי שמעון בן לקיש, דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין וכו', **מה ברית האמור במלח, מלח ממתקת את הבשר**, אף ברית האמור ביסורין, **יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם**. ע"כ.

והנה רבינו זללה"ה **בדברי יואל** (שמות דף פד) כתב דאפשר לפרש **דאהני ק"ו ואהני גז"ש**, ותרוייהו צריכי ולא פליגי, דאילו נלמד מהק"ו לחודי', הי' סברא לצדד, דכל כמה שיתרבו היסורים ח"ו, נתחזק כח לימוד הק"ו, דמה שן ועין וכו', כש"כ ביסורים גדולים שממרקין כל גופו של אדם עאכו"כ, לזה מועיל לימוד הגז"ש מה מלח ממתקת את הבשר וכו', להקל עונש היסורים, כמו דמיתוק הבשר במלח, הוא רק אם נמלח במדה ידוע, אבל הרבוי בו אינו מוסיף למתקו אדרבה מקלקלתו, כמו"כ היסורין הבאים למירוק עונות ר"ל, אינו ראוי שיהיו גדולים וקשים ח"ו, כי אם במידה ועל דרך המתקה, ואהני ק"ו ללמוד משן ועין דעבד יוצא בהן לחירות, וכמו"כ ע"י היסורין שסובלין ישראל בגלות, יצאו לחפשי ויגאלו גאולת עולם.

ובזה מפרש **בדברי יואל** הכתוב (פ' שמות דף פד) **וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל ואזכור את בריתי**, וי"ל לפי ששרו של מצרים בא להכביד את העינויים מכח ק"ו, לזה אמר הכתוב, **וגם אני שמעתי את נאקת בנ"י אשר מצרים מעבידים אותם** בעינויים קשים, ע"כ '**ואזכור את בריתי**' ר"ל ברית האמורה במלח, וראוי שיהיו היסורים רק במדה מועטת, כנלמד מגז"ש, עיי"ש דבריו הנעימים.

ולפי זה יתבאר היטב, דבני ישראל היו דואגים בשמעם דברי התוכחה, ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, לכך אמר משה רבינו ע"ה **לעברך** '**בברית**' **ה' אלקיך** ר"ל הגזירה שוה דברית מלח, וממילא עדיף שיהי' במעט יסורים ולא הרבה, ויש להוסיף עוד, כי מבואר בספרים (עי' בבני יששכר) כי הי"ג מדות של רחמים הם כנגד י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, וגזירה שוה הוא כנגד מדת רחום, ולפי הנ"ל מובן, דמדת גזירה שוה מרבה חסד ורחמים על ישראל.

❖ ❖ ❖

ואסיים בכי טוב דאיתא **בדברי יואל** (מהד"ת תצא דף רסא) לפרש הכתוב **אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה מתורתך תלמדנו**, כי ודאי הטוב הגמור הוא כשהקב"ה עוזר וניצולים מהיסורים לגמרי, והכוונה עפ"י שאמרו (מנחות קי ע"א) **כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו'**, והנה כמו כן הוא בענין היסורים שהמה קרבן לפני ה', ויכולים לצאת ע"י לימוד התורה, והיינו אם מתבוננים בפסוקי תורה שמדברים מענין היסורים ועושים תשובה, אזי יוצאים חובת יסורים ע"י הלימוד, וזהו **אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה** '**ומתורתך**' **תלמדנו**, ובזה נחשב כאילו קבלם. ויה"ר שהשי"ת ירחם על עמו ויצילם מצרה לרוחה ומשיעבוד לגאולה השתא בעגלא בזמן קרוב ונאמר אמן.

שבכבכ בענפה ומתמת טובה ושבע שלום ומשוש